

Sygnatura akt I C 18/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2022 r.

Sąd Rejonowy w Sopocie, Wydział I Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: SSR Anna Potyraj

Protokolant: Izabella Rymkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 czerwca 2022 r. w S.

sprawy z powództwa M. H.

przeciwko V. L. Towarzystwu (...) z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od V. L. Towarzystwa (...) z siedzibą w W. na rzecz powoda M. H. kwotę 2905,73 zł (dwa tysiące dziewięćset pięć złotych i siedemdziesiąt trzy grosze) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 20 marca 2021 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od V. L. Towarzystwa (...) z siedzibą w W. na rzecz powoda M. H. kwotę 1117 zł (tysiąc sto siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 18/22

UZASADNIENIE

Powód M. H. wniósł pozew o zasądzenie od V. L. Towarzystwa (...) z siedzibą w W. (dawniej: (...) Spółki Akcyjnej w W.) kwoty 2905,73 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 20 marca 2021 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazano, iż powód zawarł z pozwanym umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną (...) potwierdzoną polisą nr (...). Do umowy ubezpieczenia zastosowanie miały Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze Składką Regularną (...) o indeksie (...) wraz z załącznikiem nr 1 do OWU ((...) - (...)). Umowa została rozwiązana w dniu 19 marca 2021 roku. Wartość Rachunku na dzień wykupu ustalono na kwotę w wysokości 18160,82 zł, od której została potrącona kwota 2905,73 zł tytułem opłaty likwidacyjnej. Powód wezwał pozwanego do zwrotu nienależnie pobranych opłat w łącznej kwocie 2905,73 zł pismem z dnia 12 lipca 2021 roku, jednak wezwanie pozostało bezskuteczne. Zdaniem powoda, postanowienia OWU oraz tabeli opłat i limitów stosowane do przedmiotowej umowy ubezpieczenia przewidujące możliwość potrącenia opłaty likwidacyjnej stanowią niedozwolone postanowienie umowne, a pobrane na ich podstawie świadczenie jest nienależne.

(pozew – k. 2-9)

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym dnia 17 grudnia 2021 r. Referendarz sądowy Sądu Rejonowego w Sopocie uwzględnił powództwo w całości.

(nakaz zapłaty – k. 28)

Powyższy nakaz zapłaty został zaskarżony w całości w sprzeciwie wniesionym przez V. L. Towarzystwo (...) z siedzibą w W.. Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany wskazał, że powód świadomie i dobrowolnie zawarł umowę ubezpieczenia, a następnie zaakceptował zmianę tej umowy sformułowaną przez pozwanego w aneksie dot. wysokości wartości wykupu. Wysokość wartości wykupu została ustalona w aneksie, zatem ocenie z punktu widzenia abuzywności winny podlegać postanowienia aneksu. Postanowienia te stanowiły wykonanie decyzji administracyjnej Prezesa UOKiK, zatem nie można czynić zarzutu pozwanemu, że postanowienia te były abuzywne i naruszały rażąco interesy konsumenta. W ocenie strony pozwanej warunki umowy nie naruszały dobrych obyczajów ani interesów powoda jako konsumenta. Wysokość wartości wykupu została przez pozwanego ustalona z uwzględnieniem ponoszonych przez niego kosztów zawarcia i obsługi umowy. W przypadku długoterminowej umowy na życie największe koszty związane z jej zawarciem i funkcjonowaniem są ponoszone na początku trwania takiej umowy. Całkowita kwota kosztów pozwanego uzasadnia twierdzenie, że kwota świadczenia wykupu pozostaje w związku z tymi kosztami oraz dodatkowo – ryzykiem pozwanego. Wartość świadczenia wykupu jest uzależniona od okresu trwania ochrony ubezpieczeniowej, jednakże pozostaje w korelacji z kosztami działalności poniesionymi przez pozwanego związanymi z wykonywaniem umowy ubezpieczenia zawartej z powodem. Rozwiązując przedterminowo umowę, to powód rażąco naruszył interesy pozwanego, narażając go na dodatkowe koszty. Pozwany wskazał na ponoszone koszty akwizycji, koszty administracyjne związane z wykonywaniem umowy ubezpieczenia. Wcześniejsze rozwiązanie umowy ubezpieczenia spowodowało, że pozwany nie miał możliwości pokrycia tych kosztów przyszłymi przychodami ze składek i musiał je rozliczyć poprzez zastosowanie mechanizmu służącego obliczaniu Świadczenia Wykupu. Pozwany zgłosił również zarzut, że postanowienia dotyczące świadczenia wykupu określają świadczenie główne stron i nie podlegają ocenie pod kątem abuzywności, ponieważ zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Pozwany wskazał również, że żądanie odsetek może być uzasadnione co najwyżej od dnia 24 września 2021 roku, tj. dnia określonego w wezwaniu.

(k. 32-38v – sprzeciw od nakazu zapłaty)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 09 października 2007 roku powód M. H. zawarł ze (...) S.A. w W. Umowę (...) z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...), potwierdzeniem której była polisa nr (...). Umowa przewidywała okres ubezpieczenia od 09 października 2007 roku do 08 października 2037 roku oraz składkę regularną w wysokości 350 zł miesięcznie. W treści polisy wskazano, iż:

- Świadczenie z tytułu Dożycia to Wartość Rachunku,

- Świadczenie z tytułu Śmierci to wyższa z kwot: kwota równa Wartości Rachunku powiększona o kwotę równą 10% Wartości Części Bazowej Rachunku lub kwota równa sumie wpłaconych Składek Regularnych i Składek Dodatkowych zmniejszona o wartość środków odpisanych z Rachunku Jednostek Funduszy w związku z częściowymi wypłatami Świadczenia Wykupu,

- Świadczenie Wykupu to kwota nie wyższa niż kwota odpowiadająca Wartości Części W. Rachunku powiększona o określony procent Wartości Części Bazowej Rachunku, zgodnie z odpowiednią tabelą wskazaną w Załączniku nr 1 do OWU.

(dowód: k. 13 – polisa; k. 41-42 – wniosek)

W treści polisy wskazano, że integralną częścią umowy stron były Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...) o indeksie (...) (zw. dalej OWU).

Na formularzu wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia powód złożył podpis pod oświadczeniem o ich otrzymaniu i zapoznaniu się z nimi przed zawarciem umowy. Formularz wniosku był wypełniany przez agenta, a powód złożył jedynie podpisy w przewidzianych do tego miejscach.

Powód złożył również podpis na dokumencie zatytułowanym (...) pod oświadczeniem, że potwierdza odbiór Polisy (...) z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...).

(dowód: k. 13 – polisa; k. 83-83v - zeznania powoda; k. 14-19v – OWU; k. 41-42 - wniosek)

Powód M. H. zawarł umowę za pośrednictwem agenta ubezpieczeniowego. Przedstawicielka firmy zajmującej się doradztwem finansowym skontaktowała się z nim na zasadzie polecenia od jednego ze znajomych powoda, rekomendując mu umowę ubezpieczenia na życie z funduszem kapitałowym jako bezpieczną formę oszczędzania, pozwalającą na uniknięcie obowiązku zapłaty tzw. podatku Belki. Regularna składka wpłacana przez powoda miała być inwestowana i przynieść po upływie pewnego okresu dodatkowe korzyści. Powód nie negocjował w żaden sposób postanowień umownych.

(dowód: k. 83-83v – zeznania powoda)

Powód wywiązywał się z warunków umowy.

(okoliczność niesporna)

Powód złożył oświadczenie o woli rozwiązania umowy ubezpieczenia zawartej z pozwanym, na skutek którego umowa uległa rozwiązaniu z dniem 19 marca 2021 roku.

(okoliczność niesporna)

Pozwany, dokonując rozliczenia z tytułu Umowy nr (...) po jej rozwiązaniu ustalił:

- Wartość Części Bazowej Rachunku – 18160,82 zł
- Wartość Części W. Rachunku – 0,00 zł
- Suma wpłaconych składek – 23171,88 zł
- Suma wypłat w trakcie trwania umowy – 0,00 zł
- Świadczenie Wykupu wypłacone zgodnie z OWU (wartość netto) – 11604,76 zł
- Świadczenie Wykupu po zmianach brutto – 15255,09 zł
- Do wypłaty – 3650,33 zł.

(dowód: k. 20 - rozliczenie z tytułu umowy nr (...))

Pismem z dnia 12 lipca 2021 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 2905,73 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, tj. różnicy między Wartością Rachunku na dzień Rozwiązania Umowy a wypłaconym Świadczeniem Wykupu, wskazując, iż zatrzymanie tej kwoty opiera się na abuzywnych postanowieniach umownych, które w stosunkach z powodem jako konsumentem nie są wiążące.

(dowód: wezwanie do zapłaty – k. 21-23)

W pkt 14 Załącznika nr 1 do OWU wskazano, że w przypadku umów zawartych na 30 lat, w przypadku odpisania Jednostek Funduszy z Części Bazowej Rachunku w związku z całkowitą lub częściową wypłatą Świadczenia Wykupu:

- w 1 i 2 roku umowy – wypłaca się 0% Części Bazowej Rachunku
- w 3 roku umowy – wypłaca się 40,22% Części Bazowej Rachunku
- w 4 roku umowy – wypłaca się 41,55% Części Bazowej Rachunku
- w 5 roku umowy – wypłaca się 42,92% Części Bazowej Rachunku
- w 6 roku umowy – wypłaca się 44,34% Części Bazowej Rachunku
- w 7 roku umowy – wypłaca się 45,81% Części Bazowej Rachunku
- w 8 roku umowy – wypłaca się 47,32% Części Bazowej Rachunku
- w 9 roku umowy – wypłaca się 48,89% Części Bazowej Rachunku
- w 10 roku umowy – wypłaca się 50,51% Części Bazowej Rachunku
- w 11 roku umowy – wypłaca się 52,18% Części Bazowej Rachunku
- w 12 roku umowy – wypłaca się 53,90% Części Bazowej Rachunku
- w 13 roku umowy – wypłaca się 55,68% Części Bazowej Rachunku
- w 14 roku umowy – wypłaca się 57,52% Części Bazowej Rachunku

(dowód: k. 18 – Załącznik nr 1 do OWU)

Powód M. H. podpisał Aneks do Umowy Potwierdzonej Polisą Nr (...) zaproponowany i przygotowany przez V. L. Towarzystwo (...) z siedzibą w W.. W treści aneksu nie wskazano daty jego podpisania. Na dokumencie widnieje jedynie prezentata, iż dokument podpisany przez powoda wpłynął do siedziby pozwanego w dniu 21 czerwca 2021 roku. W treści aneksu wskazano, że modyfikuje on tabelę, określając wartości procentowe służące do ustalenia wysokości Świadczenia Wykupu w ten sposób, że w związku z całkowitą lub częściową wypłatą Świadczenia Wykupu:

- w 1 roku umowy – wypłaca się 71% Części Bazowej Rachunku
- w 2 roku umowy – wypłaca się 72% Części Bazowej Rachunku
- w 3 roku umowy – wypłaca się 73% Części Bazowej Rachunku
- w 4 roku umowy – wypłaca się 74% Części Bazowej Rachunku
- w 5 roku umowy – wypłaca się 75% Części Bazowej Rachunku
- w 6 roku umowy – wypłaca się 76% Części Bazowej Rachunku
- w 7 roku umowy – wypłaca się 77% Części Bazowej Rachunku
- w 8 roku umowy – wypłaca się 78% Części Bazowej Rachunku
- w 9 roku umowy – wypłaca się 79% Części Bazowej Rachunku
- w 10 roku umowy – wypłaca się 80% Części Bazowej Rachunku
- w 11 roku umowy – wypłaca się 81% Części Bazowej Rachunku

- w 12 roku umowy – wypłaca się 82% Części Bazowej Rachunku
- w 13 roku umowy – wypłaca się 83% Części Bazowej Rachunku
- w 14 roku umowy – wypłaca się 84% Części Bazowej Rachunku.

W § 4 Aneksu wskazano, że przyjęcie aneksu nie wyłącza możliwości dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych na drodze sądowej, w tym w zakresie wysokości Wartości Wykupu.

(dowód: k. 57 – Aneks)

Sąd zważył, co następuje:

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci dokumentów dołączonych do pism procesowych stron, których autentyczność i wiarygodność nie była przez strony kwestionowana. Sąd nie znalazł podstaw, by odmówić im wiary.

Sąd uwzględnił dowód w postaci wniosku o zawarcie umowy, polisy i OWU na okoliczność, iż strony podpisały przedmiotową umowę.

Sąd zważył dalej, iż bezsprzecznie powód przystąpił do pewnej formuły umownej zaproponowanej przez pozwanego, a postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgadniane przez strony poza okresem oszczędzania i wysokością składki. Wszystkie postanowienia umowne zostały narzucone powodowi we wzorcu umownym OWU. Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut strony pozwanej, iż powód mogła zgłosić zastrzeżenia do treści umowy i miał prawo ją indywidualnie negocjować. Należy podkreślić, iż samo zamieszczenie takiej rubryki w formularzu wniosku o zawarcie umowy nie dowodzi realnej możliwości negocjowania warunków umowy.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania powoda w zakresie, w jakim wskazywał ona na okoliczności zawarcia umowy oraz otrzymania OWU, zaakceptowanie warunków umownych bez ich analizy, pod wpływem sugestii agenta i przekonania, że jest to korzystny sposób oszczędzania i inwestowania pieniędzy, podobny do lokaty, ale pozwalający na uniknięcie tzw. podatku Belki. W tym zakresie zeznania powoda były szczerze, spontaniczne, rzeczowe wiarygodne w świetle zasad doświadczenia życiowego. Powód wskazał na to, iż umowę proponowała zaufana agentka z firmy zajmującej się finansami, która skontaktowała się z powodem na zasadzie polecenia przez znajomych. Działając w zaufaniu do niej, powód był przekonany, że podpisuje umowę dotyczącą bezpiecznego, efektywnego sposobu oszczędzania. Sąd zważył, że wprawdzie na dokumentach dot. umowy widnieje podpis agenta ubezpieczeniowego Ł. J., jednak w ocenie Sądu nie podważa to wiarygodności zeznań powoda. Procedura zawierania umów tego typu w biurze doradztwa/pośrednictwa finansowego jest często złożona podmiotowo, tj. kontakt z klientem, objaśnienia mogą być udzielane przez jedną osobę, a podpis na umowie składa agent, który posiada umocowanie do reprezentacji danego podmiotu finansowego. Dlatego Sąd nie miał podstaw, by kwestionować zeznania powoda, iż kontakt z nim miała pani z biura doradztwa finansowego, mimo iż na umowie widnieje podpis agenta ubezpieczeniowego będącego mężczyzną.

Sąd pominął dowód z przesłuchania świadka Ł. J. na podstawie art. 2352 § 1 pkt 4 k.p.c., albowiem dowód ten okazał się niemożliwy do przeprowadzenia. Mimo podjętych prób wezwania świadka na rozprawę nie udało się do świadkowi doręczyć wezwania ani na adres wskazany w sprzeciwie ani na adres ustalony w bazie PESEL SAD. Pełnomocnik pozwanego zobowiązany do wskazania aktualnego adres zamieszkania świadka pod rygorem pominięcia dowodu z przesłuchania tego świadka, nie wykonał tego zobowiązania, poprzestając jedynie na wskazaniu numeru PESEL świadka (k. 96, 107). Z tych względów przeprowadzenie dowodu z przesłuchania tego świadka nie było możliwe, bowiem strona wnioskująca o przeprowadzenie dowodu nie przedstawiła adresu świadka, na który możliwe byłoby skuteczne doręczenie wezwania. Dlatego Sąd dowód ten pominął.

W świetle zgromadzonego materiału dowodowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Sporne między stronami było, czy postanowienia dotyczące ustalania wysokości Świadczenia Wykupu na wypadek złożenia wniosku przez Ubezpieczającego o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu należało uznać za niewiążące na zasadzie art. 3851 k.c.

Zgodnie z art. 3851§ 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Po pierwsze należało ustalić, czy Świadczenie Wykupu w takim wypadku stanowi świadczenie główne w przedmiotowej umowie.

W orzecnictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej warunki umowy wchodzące w zakres pojęcia „głównego przedmiotu umowy” to takie, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (tak wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-621/17). Podobnie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 czerwca 2004 roku w sprawie I CK 635/03, że „pojęcie głównego świadczenia stron należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów przedmiotowo istotnych umowy”.

Sąd zważył, iż Świadczenie Wykupu zostało wymienione w treści polisy jako świadczenie wynikające z umowy. Nie przesądza to jednak od razu o charakterze tego świadczenia. Całkowita wypłata Świadczenia Wykupu to świadczenie przewidziane na wypadek rozwiązania umowy przez Ubezpieczającego. Jest to więc świadczenie przewidziane na wypadek przedterminowego rozwiązania umowy przez jedną ze stron. Nie może ono być uznane za świadczenie główne, bowiem nie jest to świadczenie wykonywane w czasie obowiązywania umowy, ale na wypadek jej rozwiązania. Nie jest to również przedmiotowo istotne postanowienie umowne.

Sąd ustalił, iż postanowienia OWU, w tym §§ 2, 5 ust. 3, 24 OWU, nie zostały indywidualnie uzgodnione z powodem. Postanowienia umowy były uprzednio sformułowane we wzorcu stosowanym przez pozwanego i nie zostały z powodem indywidualnie uzgodnione. Pozwany podkreślał, iż powód w sposób dobrowolny zaakceptował warunki umowy. Jednak akceptacja określonych przez pozwanego warunków umowy nie zmienia faktu, iż powód nie miał wpływu na ich treść, nie były one z nim bowiem uzgadniane. Brak jest w tej sprawie jakichkolwiek dowodów wskazujących na prowadzenie negocjacji przez strony. Przeciwnie z załączonych dokumentów wynika, że nawet wniosek o zawarcie umowy został wypełniony przez przedstawiciela pozwanego, na stosowanym przez pozwanego formularzu z miejscami na podpisy powoda jako osoby ubiegającej się o zawarcie umowy ubezpieczenia. Cały proces zawarcia umowy odbywał się więc na warunkach sformułowanych wyłącznie przez pozwanego.

Świadczenie wykupu zostało w postanowieniach OWU zdefiniowane następująco:

Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 24 OWU, świadczenie wykupu to kwota świadczenia z Umowy wypłacana przez Ubezpieczyciela w przypadkach określonych w OWU, z przyczyn innych niż dożycie przez Ubezpieczającego Daty Dożycia, śmierć Ubezpiezonego lub odstąpienie przez Ubezpieczającego od Umowy.

Zgodnie z § 5 ust. 3 OWU, w przypadku zajścia zdarzeń określonych w OWU, innych niż wskazane w ust. 1-2 lub § 7 ust. 2, Ubezpieczyciel wypłaca Ubezpieczającemu Świadczenie Wykupu w wysokości kwoty nie wyższej niż kwota odpowiadająca Wartości Części W. Rachunku, powiększonej o określony procent Wartości Części Bazowej Rachunku, wskazany w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU.

Zgodnie z § 24 ust. 1, 5, 9 OWU, Ubezpieczający ma prawo, począwszy od drugiej Rocznicy Polisy wystąpić o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu, pod warunkiem, że opłacił wszystkie Składki Regularne w należnej wysokości, wymagane do dnia złożenia wniosku wskazanego w ust. 3 pkt 1). Złożenie wniosku o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu skutkuje rozwiązaniem Umowy z dniem złożenia wniosku. Wysokość Świadczenia Wykupu na dany dzień jest równa Wartości Części W. Rachunku oraz określonego procentu Wartości Części Bazowej Rachunku,

wskazanego w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU. Wysokość kwoty całkowitej lub częściowej wypłaty Świadczenia Wykupu, obliczana jest według Cen Jednostek Funduszy z Dnia Wyceny danego Ubezpieczeniowego Funduszu Kapitałowego, następującego nie później niż w trzecim dniu roboczym od dnia rozwiązania Umowy lub odpowiednio dnia doręczenia wniosku o częściową wypłatę Świadczenia Wykupu, z zastrzeżeniem ust. 10 oraz § 26 ust. 2 i § 30.

Część W. Rachunku to część środków zapisanych na Rachunku Jednostek Funduszy, pochodzących ze Składki Regularnej należnej począwszy od szóstego Roku Polisy oraz ze Składki Dodatkowej (§ 2 ust. 1 pkt 16 OWU).

Część Bazowa Rachunku to część środków zapisanych na Rachunku Jednostek Funduszu, pochodzących ze Składki Regularnej należnej za okres pierwszych pięciu L. Polisy (§ 2 ust. 1 pkt 15 OWU).

W ocenie Sądu powyższy sposób zdefiniowania Świadczenia Wykupu jest nieprzejrzysty i niezrozumiały z punktu widzenia Ubezpieczającego. Z jednej strony postanowienia OWU wskazują w § 5 ust. 3 OWU, że Świadczenie Wykupu wypłacane jest w wysokości kwoty **nie wyższej niż** kwota odpowiadająca Wartości Części W. Rachunku, powiększonej o określony procent Wartości Części Bazowej Rachunku, wskazany w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU, co wskazuje na to, iż kwota ta może być niższa, ale nie wiadomo w jakich wypadkach. Z drugiej strony, w § 24 OWU wskazano, że wysokość Świadczenia Wykupu na dany dzień **jest równa** Wartości Części W. Rachunku oraz określonego procentu Wartości Części Bazowej Rachunku, wskazanego w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU. Te postanowienia są ze sobą niespójne.

Po drugie, sposób ustalenia wysokości Świadczenia Wykupu jest dla Ubezpieczającego całkowicie nieprzejrzysty, nie jest powiązany z wpłaconymi przez niego kwotami, zgromadzonym kapitałem oszczędności, ale wskazuje na ustalenie stanu środków na rachunku Ubezpieczającego i przemnożenie przez ceny jednostek poszczególnych funduszy, które są z kolei ustalane w sposób pozostający poza kontrolą Ubezpieczającego. Ceny jednostek funduszy powinny być ustalone na dzień rozwiązania umowy, ale są od tego wyjątki (§ 24 ust. 10 OWU, § 30 OWU), które pozwalają Ubezpieczycielowi na całkowicie arbitralne ustalenie tej daty (bowiem decyduje kolejność rozpoznania wniosków, której Ubezpieczający nie ma możliwości skontrolować). W tej sytuacji, decydując się na rozwiązanie umowy poprzez złożenie wniosku o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu, Ubezpieczający nie ma możliwości przewidzenia, skalkulowania choćby orientacyjnie wysokości świadczenia, które otrzyma. Może skłaniać to go do pochopnego złożenia wniosku, bowiem mylący może być dlań sam tytuł tego wniosku narzucony przez Ubezpieczyciela – wniosek o całkowitą wypłatę świadczenia wykupu. Użycie sformułowania „całkowita wypłata” może sugerować, iż chodzi o zwrot całości wpłaconych składek, co nie odpowiada rzeczywistemu ukształtowaniu zakresu tego świadczenia.

Sąd wziął pod uwagę, że w ubezpieczeniach na życie związanych z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, nie jest konieczne ściśle określenie wartości świadczenia, lecz wystarczające jest ustalenie zasad ich ustalania (art. 13 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, także art. 17 ust. 1 pkt 4 obowiązującej od 01 stycznia 2016 r. ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej). Nie można jednak uznać, że definicje w § 24 OWU wskazują w sposób wystarczający zasady ustalenia tych świadczeń. Są to wyłącznie odesłania do innych postanowień i na ich podstawie nie można ustalić sposobu wyliczenia tych świadczeń. Dlatego postanowienia te są niejednoznaczne i kształtują prawa i obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne), pozwalając pozwanemu na ustalanie wysokości świadczeń, do których spełnienia pozwany jest zobowiązany na rzecz powoda, bez możliwości skontrolowania przez powoda sposobu ustalenia wysokości uzyskanego świadczenia. Postanowienia te jako abuzywne należy uznać za niewiążące. W ich miejsce nie ma jednak żadnych innych postanowień dotyczących ustalenia wysokości świadczenia pozwanego po wypowiedzeniu umowy przez powódkę.

Wreszcie z Załącznika nr 1 do OWU ust. 14 wynika, że w pierwszych dwóch latach obowiązywania umowy Świadczenie Wykupu wyniesie 0% Części Bazowej Rachunku, w trzecim roku – 40,22% Części Bazowej Rachunku, w czwartym roku – 41,55% Części Bazowej Rachunku, w piątym roku – 42,92% Części Bazowej Rachunku, w szóstym roku 44,34% Części Bazowej Rachunku, a w siódmym roku – 45,81% Części Bazowej Rachunku, itd., a w czternastym roku – 57,52% Części Bazowej Rachunku.

Tego rodzaju postanowienia umowne mają charakter abuzywny, rażąco niekorzystnie regulując prawa Ubezpieczającego. Mają one na celu związanie Ubezpieczającego, ograniczając jego uprawnienie do rozwiązania wieloletniej umowy (w niniejszej sprawie zawartej na 30 lat). Nadto, ani w treści umowy, ani OWU – nie został wyjaśniony mechanizm ekonomiczny tego rodzaju potrącenia na rzecz Ubezpieczyciela. Jest to mechanizm swego rodzaju opłaty likwidacyjnej, pobieranej przez Ubezpieczyciela w przypadku rozwiązania umowy przed upływem terminu na jaki umowa została zawarta. Jego zastosowanie jest uzasadniane przez Ubezpieczyciela tym, że w przypadku umowy długoterminowej Ubezpieczyciel ponosi koszty administracyjne związane z wykonywaniem umowy ubezpieczenia i koszty akwizycji. Przedwczesne rozwiązanie umowy zdaniem Ubezpieczyciela naraża jego interesy, bowiem musi on ponosić te koszty w sposób rozłożony w czasie, nie uzyskując przychodów przez cały planowany okres umowny.

Sąd zważył, że potrącenia Części Bazowej Rachunku określone w ust. 14 Załącznika 1 do OWU nie zawierają żadnego wyjaśnienia, z jakimi kosztami są związane. Tymczasem z Załącznika nr 1 do OWU wynika, że Ubezpieczyciel pobiera również w czasie trwania umowy opłatę wstępną od Składki Regularnej, opłatę za udzielenie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, opłaty administracyjne, opłaty za zarządzanie aktywami Rachunku Jednostek Funduszy dla Części Bazowej Rachunku, opłaty za zarządzanie aktywami Rachunku Jednostek Funduszy dla Części W. Rachunku, opłaty za zarządzanie aktywami Portfeli Modelowych, opłaty za ryzyko ubezpieczeniowe. Żadna z tych opłat nie została w treści umowy wyjaśniona. W związku z tym na podstawie treści umowy powód jako konsument nie był w stanie określić, jakich kosztów opłaty te dokładnie dotyczą i zweryfikować, czy nie zostały one naliczone z tego samego tytułu ani też, czy ich wysokość jest adekwatna do charakteru świadczonej usługi, z którą są związane. Podobnie potrącenia określone w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU nie zawierają żadnego wyjaśnienia, pokryciu jakich kosztów po stronie Ubezpieczyciela służą.

W orzecnictwie wskazuje się, że postanowienia umowne, zwłaszcza w umowach konsumenckich, winny być przejrzyste, to znaczy zrozumiałe z językowego, gramatycznego punktu widzenia, ale także sformułowane w taki sposób, by konsument mógł na ich podstawie ocenić konsekwencje ekonomiczne tych postanowień dla niego (tak m.in. (...) w wyroku z dnia 3 marca 2020 r., G. del M. G., C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 50). Tymczasem postanowienia dotyczące ustalenia wysokości Świadczenia Wykupu w niniejszej sprawie nie pozwalały konsumentowi na ocenę konsekwencji ekonomicznych zawarcia umowy na okres 30 lat i skutków jej ewentualnego rozwiązania przed upływem tego terminu.

Sąd zważył, iż w przepisie art. 3853 k.c. wymieniono przykładowe postanowienia umowne, które według ustawodawcy są niedozwolonymi postanowieniami umownymi i wymieniono wśród nich postanowienia, która m.in.: wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonych zapłaty za świadczenie niespełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania; przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedzą, rozwiązują lub odstępują od umowy, nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy. Wszystkie powyższe postanowienia są uznane za abuzywne, bowiem w taki sposób kształtują uprawnienia i obowiązki konsumenta, by obawiał się on rozwiązania umowy nawet, gdy ta okaże się być dla niego niekorzystna, bowiem z jej rozwiązaniem mogą się dlań wiązać jeszcze większe straty. Postanowienia dot. Świadczenia Wykupu w OWU stosowanym przez pozwanego nie przewidują wprost opłaty likwidacyjnej, związanej z wcześniejszym rozwiązaniem umowy, ale przewidują taki sposób wyliczenia wysokości Świadczenia Wykupu, że w razie rezygnacji z kontynuowania umowy w pierwszych, traci istotną część wpłaconych składek, które zgodnie z celem umowy miały być przez niego oszczędzane. Taki sposób ukształtowania sytuacji Ubezpieczającego jako konsumenta może stanowić przeszkodę do rozwiązania przez niego umowy ubezpieczenia zawieranej na kilkadziesiąt lat nawet w razie istotnej zmiany okoliczności, której strony nie mogły przewidzieć w dacie zawierania umowy, aby nie „tracić” choćby tych wpłaconych środków. Jest to jednostronne związanie konsumenta węzłem umownym, która nawet jeśli w dłuższym okresie okaże się niezbyt korzystna dla Ubezpieczającego, to będzie przez niego kontynuowana niekiedy ze strachu przed negatywnymi konsekwencjami finansowymi rozwiązania umowy. Taki sposób ukształtowania

uprawnień konsumenta w przypadku długookresowej umowy na wypadek woli jej rozwiązania przez konsumenta jest niesłuszny, rażąco narusza interes konsumenta.

W ocenie Sądu nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut pozwanego, iż w związku z umową poniósł on koszty związane z akwizycją i inne koszty, które winny zostać uwzględnione przy rozstrzygnięciu w przedmiocie roszczenia pozwu. Za trafne uznać należy stanowisko, iż są to koszty działalności gospodarczej pozwanego, których ciężar nie może być w całości przeniesiony na konsumenta. Zasadność stosowanych przez pozwanego wynagrodzeń, prowizji za pozyskanie jednego klienta do zawarcia przedmiotowej umowy nie może być przerzucana na Ubezpieczającego. Nadto należy zwrócić uwagę, iż pozwany pobierał szereg wyżej wymienionych opłat, w tym opłatę wstępną, opłatę za udzielenie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, opłatę za ryzyko, opłatę administracyjnych, opłatę za zarządzanie aktywami Rachunku Jednostek Funduszu. Opłaty te były pobierane ze składki regularnej miesięcznej, regulowanej przez powódkę i one powinny pokrywać koszty związane z obsługą przedmiotowej umowy, a jeśli z realizacją umowy były związane inne koszty – winny one być w sposób przejrzysty i jasny określone w umowie. W tym wypadku takie koszty w umowie nie zostały wskazane, które uzasadniałyby stosowanie mechanizmu odpowiadającego „opłacie likwidacyjnej”.

Z wszystkich tych względów Sąd uznał, iż postanowienia OWU dot. Świadczenia Wykupu nie były dla powoda wiążące. Nie było więc żadnej podstawy do zatrzymania przez pozwanego kwoty 2905,73 zł stanowiącej różnicę między ustaloną Wartością Części Bazowej Rachunku a wypłaconą powodowi kwotą (18160,92 zł – 15255,09 zł). Stąd w ocenie Sądu pozwany był zobligowany do wypłaty tej kwoty na rzecz powoda jako świadczenia nienależnego.

W art. 410 § 1 k.c. wskazuje ustawodawca, że przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Przepis § 2 art. 410 k.c.: świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W niniejszej sprawie przesłanki z art. 411 k.c. nie zachodziły.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, zastosowana przez ustawodawcę formuła prawna niedozwolonego postanowienia umownego (art. 3851 § 1 k.c.) oznacza, że pobieranie świadczeń w wykonaniu takiego niewiążącego konsumenta postanowienia nie miało umocowania w umowie. Sąd uznał za niewiążące postanowienia OWU, które pozwalały w przypadku złożenia przez powoda wniosku o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu, zatrzymać przez Ubezpieczyciela jakąkolwiek część Wartości Bazowej Rachunku. Wobec tego pozwany był zobowiązany zwrócić powodowi całość Wartości Bazowej Rachunku na dzień rozwiązania umowy.

Zdaniem Sądu, powyższej oceny nie zmienia fakt podpisania przez strony Aneksu do umowy, który modyfikował wysokość wypłacanego Świadczenia Wykupu. Zdaniem strony pozwanej poprzez zawarcie Aneksu powód w sposób świadomy, wyraźny i wolny wyraził zgodę na zmianę postanowień umowy dotyczących określenia wysokości świadczenia wykupu i wskutek tego przywrócił skuteczność postanowieniom umownym, które wcześniej były niedozwolone. Sąd zważył po pierwsze, że Aneks został przez strony podpisany najprawdopodobniej dopiero po rozwiązaniu umowy stron. Jego treść została sformułowana jednostronnie przez pozwanego i nie była z powodem negocjowana. Z prezentaty na Aneksie wynika, że został on wysłany do powoda i odesłany przez niego do pozwanego po podpisaniu. Z treści aneksu nie wynika, że powód akceptuje postanowienia abuzywne, które aneks modyfikował. Przeciwnie z treści § 4 Aneksu wprost wynika, że podpisanie aneksu nie wyłącza możliwości dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych na drodze sądowej, w tym w zakresie wysokości Wartości Wykupu. Powód jako konsument podpisując Aneks w świetle treści § 4 Aneksu mógł zasadnie działać w przekonaniu, że na podstawie aneksu uzyska od Ubezpieczyciela wyższą kwotę z tytułu Świadczenia Wykupu niż wynikało to z pierwotnego brzmienia umowy i OWU. Ale zastrzeżenie, że będzie mógł dochodzić na drodze sądowej dalszych roszczeń, m.in. w zakresie wysokości świadczenia wykupu, wyraźnie stwarzało gwarancję, że podpisanie Aneksu nie stanowi żadnej rezygnacji z dalej

idących roszczeń związanych z rozwiązaniem umowy z pozwanym, ani żadnego uznania niekorzystanych dla powoda, abuzywnych postanowień umownych za wiążące.

Z tych względów Sąd na zasadzie art. 410 §§ 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2905,72 zł na zasadzie art. 410 §§ 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 §§ 1 i 2 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie.

Powód domagał się zasądzenia odsetek ustawowych od dnia następującego po rozwiązaniu umowy, tj. od dnia 20 marca 2021 r. do dnia zapłaty. Zgodnie z § 24 ust. 12 OWU wypłata kwoty całkowitej lub częściowej Świadczenia Wykupu następuje niezwłocznie po otrzymaniu przez Ubezpieczyciela wszystkich dokumentów, o których mowa w ust. 3 (tj. wniosku o częściową lub całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu i kopii dokumentu potwierdzającego jej tożsamość), lecz nie później niż w terminie 14 dni od uwzględnionego przy obliczaniu kwoty do wypłaty, Dnia Wyceny Ubezpieczeniowego Funduszu Kapitałowego, którego jednostki zostały odpisane najpóźniej. W niniejszej sprawie umowa łącząca strony uległa rozwiązaniu z dniem 19 marca 2021 r., a więc w tej dacie pozwany uzyskał dokumenty potwierdzające wolę rozwiązania umowy i dyspozycję wypłaty Świadczenia Wykupu. Pozwany winien niezwłocznie to świadczenie wypłacić. Pozwany nie przedstawił żadnego dowodu, że obliczenie kwoty do wypłaty wymagało dłuższego okresu. Z tych względów Sąd uznał za zasadne twierdzenia powoda, że od dnia następnego po dniu rozwiązania umowy pozwany popadł w opóźnienie w spełnieniu świadczenia w należytej wysokości. W związku z tym w okresie od dnia 20 marca 2021 roku pozwany opóźniał się ze spełnieniem świadczenia objętego pozwem. Dlatego na zasadzie art. 481 §§ 1 i 2 k.c. Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od należności głównej 2905,73 zł od dnia 20 marca 2021 roku do dnia zapłaty.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 §§ 1 i 2 k.p.c. zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Z uwagi na to, iż powództwo zostało uwzględnione w całości, Sąd obciążył kosztami procesu w całości pozwanego jako stronę przegrywającą. Na koszty procesu poniesione przez powoda składała się: opłata od pozwu w wysokości 200 zł, koszty zastępstwa procesowego przez pełnomocnika będącego adwokatem w wysokości 900 zł (ustalone na podstawie stawki minimalnej określonej w § 2 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800)) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. Łącznie powód poniósł koszty w wysokości 1117 zł i taką kwotę Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda z tytułu zwrotu kosztów procesu w pkt II wyroku.